

Author: Doni, Giovanni Battista

Title: Aduersaria Musica A

Editor: Massimo Redaelli

Source: Florence, Biblioteca Marucelliana, MS A.291, f. <1r>-<18v>

[-<f.1r>-] [[omega] A in marg.] Aduersaria Musica

Tonorij genus uidi confectum e quadam tibiola lignea, modica in quam inseritur alia quae prout magis aut minus [[extenditur]] educitur sonum grauiorem aut acutiorem facit: quo nonnulli polychordorum artifices utuntur ad explorandos phtongos tonorum organorum [[ex sono uso]] plerisque e G sol re ut.

Tonus choricus quem uocant similis est marmi ponderi quod certum atque idem est fere in tota Europa.

Longe diuerso modo hodie uocum [[ha]] unius cuiusque toni explorantur. nam olim singulorum omnium qualiscumque aetatis infima omnium et grauissima uox (comprehendendo etiam nimium remissas et superne nimis acutas et uiolentas (sforzate) dicebatur Proslambanomenos id est A; re: hodie uero quoniam uniuscuiusque toni considerantur comparatione facta ad polychorda: non perpessis uiolentis uocibus id est nimium remissis ac contentis dicimus hunc incipere a G sol re ut [[au]] hunc ab A re [[B. b. fa]] B. mi et cetera etiam de Tenoribus uel alijs eiusdem positis inter se collatis.

Ex Tono uocis naturae hominum indagari possunt nam si sumantur duo homines, sani nec admodum corporum magnitudine diuersi eorum qui acutius canit calidiorem esse dicemus atque aptiorem Tono Phrygio, eum uero qui grauiorem habet uocem aptiorem Dorio Tensio ueterum tonorum bifariam considerari potest etiam in ijsdem uocibus puta in Tenoribus, Altis et cetera uel respectu organorum quae sonos habebant stabiles ut Tibiam qua ratione unus uix (Tenor) accipiendo octo medias ipsius uoces, aptare poterit suum cantum Tono Dorio, alter Phrygio: uel abstrahendo ab Instrumentis hac ratione ut plurius Tenorum ([mesodon]) mediae octo uoces [-<f.1v>-] idest aequaliter ab extremis distantes et magis naturales accipiantur pro Dorio tono cuius systematis detracta una uoce uersus acutum additaque uersus graue (semitonij spatio) Hypolydius sit, uel eidem systemati detracta una uoce uersus graue (Toni spatio diuersa) additaque uersus acutum Phrygius euadat et qua ratione unusquisque Tonum Dorium in ordinaria magisque naturali uocis remissione cane<t> Hypolydium remissiori, Phrygium contentiori. Sed utroque mod<o> Tonorum diuersitates accipi consueuisse uidetur. Priori sine dubio quoniam tibiae cantus gubernabant: posteriori quonia<m> ij qui uocem non habent [[natu]] ad amussim cum Dorio exempli gratia conuenientem, si acutiorem habent necesse est ut paulo magis remittent si remissioem ut intendant

Vt perfectam notitiam antiquae musicae haberemus [[opus]] extare deberent in septem musicae [[sp]] partibus saltem 18 libelli ex optimis quibusque auctoribus et reliquis magis necessarijs [[d]] selecti stylo compendiario id est Melopeiae libri 3. Rhythmopeiae 2. Organicae 2. [1 pro organopoeticis alterum pro acustico add. supra lin.] Odicae et Mimneuticae 1. Historicae . Hypocriticae 2. Opera 1. cantiones Nomi crumata et cetera libri 3. quibus addi possent Isagogiaca siue onomasticae libri 2. in quo uoces omnes ad uniuersas partes musicae pertinentes explicarentur.

Diapason uidetur se habere tamquam circulus unisonus tamquam punctum in medio situm et quotiescumque aliquis sonus alium diapason spatio excedit sonum illum comprehendere alium sonum circulariter

Ex 6 consonantijs perfectiores sunt quae numerum maiorem habent parem: Diapente $3/2$ (Diatessaron imperfectior $4/3$) Ditonus $5/4$ (Hexacordum minus $8/5$ imperfectius)

[[Semiditonum]] Hexachordum maius $5/3$ (qua ratione uidetur perfectius quam Semiditonus quod habet $6/5$)

[-<f.2r>-] In Symphonijs Chromaticis et Enharmonijs saltem in quibus una uox canit credibile puto [[plures]] [easdem corr. supra lin.] consonantias perfectius continuari pone et diatessaron consonanter usurpari et [[con]] tale concentum iocundissimum fore. Sed cum hac cautela ut ubi [melos] per propinqua interualla procedit ut per dieses Enharmonias etiam Diapason usurpentur in semitonijs Diapente non diapason in Tonis potissimum diatessaron

Illud etiam probabile puto, consonantias [[in]] has ditonum et hexachordum minus in Chromatico non adhiberi. Semiditonum et hexachordum maius partier ab Enarmonio excludi.

Consonantiae quae sunt perfectiores eo magis si quis illis inest defectus, apparet ut Principum uitia manifestiora grauioraque sunt quam aliorum

Canticum bimumbrum, trimembrum, biceps, triceps, quadriceps

Versus Dactylici perfecti senarij esse debere uidentur. Iambici Senarij Trochaici

Septenarij Anapaestici Senarij Choriambici quaternarij

Quemadmodum minimum systema constat ex duobus interuallis et tribus soni ita minimus [[per]] [uersus corr. supra lin.] constare debet duobus pedibus [quaternarijs add. supra lin.] quare primus apposite Semiditonus aequiparetur a Salinas uersui qui Sesquipedem continent ut Pulchra res

Quatuor genera Rhythmorum comparari debent cum quattuor generibus musicae et quattuor proprietatibus

Aequale [binarium add. supra lin.] et dactylicum cum Hesychnastico tropo et genere Diatonico

Duplicem [ternarium add. supra lin.] et Iambicum Diatonico molli et tropo diastaltico

Sesquialterum quinarium et Paeonicum Enarmonio et Enthusiastico

Epitritum Septenarium Chromatico et Systaltico

Ratio cur sesquipes Pulchra res [[<.>]] uersum constituere non passa est quoniam reperitur aliquis pes totidem tempora continens, alia enim non est de pedibus expositis.

Vereor etiam [[utrum]] [ut corr. supra lin.] dipodia Iambica et Pyrrhichica accipi possint pro unico uersu.

[-<f.2v>-] Cum in Polychordijs quisquam canens gradum facit ab una specie ad aliam continuans cruses ita ut idem canticum uideatur uix nisi a peritissimis cognoscitur. qua ratione uerum est quod dicunt hoc die non nisi unum modum cani olim enim cum ab uno modo ad alium transitus fiebat maxima diuersitas sentiebatur.

Fides aerae calore et siccitate remittuntur nerueae frigore et

In Melesi Enarmonijs unica [unicum ante corr.] tantum modulatio uocis uidetur fuisse sed symphonia chromatica uidetur fuisse potius Diatonica: chordis uero atque interuallis

Enarmonijs cum a cantore efferebantur uidentur sonora [sono ante corr.] organo

[antiphonos] respondisse una cum diapente: nec aliae chordae Enarmoniae in instrument fuisse quam [[q]] E E quae uoci seruiebant quod necessarium erat tam ad aliquam consonantiam cum ijs pthongis faciendam tam ad regiendam uocem.

In Symphonijs organicis Enarmonijs quae raro usurpatae uidentur fortasse plures quaternis diesibus in Diapason usurpabantur.

Septem sunt genera Musicae primum Commune secundum Diatonicum tertium

Enarmonium quartum Diatonicum et Chromaticum mixtum quantum Diatonicum et

Enarmonium mixtum sextum chromaticum et Enarmonium mixtum septimum

Enarmonium his duobus mixtum

$1/4$ [$4/4$ ante corr.] [[uidetur esse]] [idest Diatonicum corr. supra lin.] est 8 diesium circiter

$1/5$ [[6/5]] id est semiditonus [[septem]] sex
 $1/6$ paulo amplius uidetur esse diesium 4 [5 ante corr.] [[et dimidia]]
 $1/7$ uidetur esse paulo minus 5. diesium [[circiter]] [et duorum semitonium maiorum corr. supra lin.]
 $1/8$ 4 [[tres]] diesium et [[aliquantulo amplius]] unae tertiae partis
 $1/9$ trium diesium et [[dimidia]] [duorum tertiarum partium corr. supra lin.]
 $1/20$ circiter duarum diesium
 Diesis maior in $1/30$ diesis minor in $1/22$

Coaptatione Modorum

Tubam et cornu uenatorium quidam imitantur arundine bicubitali concaua bifariam diuisa atque parte altera superposita quas minibus tenant.

Si paululum cerae supra orificium tibiae

[Doni, Aduersaria Musica A, 2v; text: A]

Agglutines ut hoc uides in A sonum reddet diesi circiter grauiorem

[-<f.3r>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 3v,1; text: Nete Hyperboleon, Paranete, Chromatica, Diatonica, Enharmonica, Trita, Diezeugmenon, Synemmenon, Mese, Lichanos Meson, Parhypate, Hypate, Proslambanomenos, i 2, 4, g, [signa], f, d, c, a, G, F, E, D, B, la, tha, sol, de, mi, re, fa, ri/ro, to, te, da, Hypatoides et Parhypatoides, Lichanoides, [[Hyperpat]], [[Hypatoides uel]]]

Parhypatae et Tritae sunt Parhypatoides

Lichani et Paranetae sunt Lichanoides

Hypatae Paramesae et Neta Diezeugmenon sunt Hypatoides

[Doni, Aduersaria Musica A, 3r,2; text: A, [signum], C, [signum], D, [signum]]

Quomodo respondeat systema uetus ac nostrum, recentiorum scalae

[-<f.3v>-] Bassus continuus Hypatodia organica (pro organis polyphonijs [polchordijs ante corr.] [polyphthongis ante corr.]

Organa alia sunt monophthonga [siue potius monophona add. supra lin.] ut uiolae ac tibiae aliae polyphthongae quae plures phthongos in unum suae potius polyphona

Dicuntur clauichordia quae unico plectro duas chordas tangent

Organa (uulgo cimbala

Dicere possumus Diapason esse sicut decem. Diapentem sicut I. Diatessaron sicut 0: nam sicut 1 est primus numerus ita Diapente prima consonantiarum (nam Diapason est aequisona) sicut etiam 0 cuncta multiplicat per se sumpta nihil ualet ita Diatessaon alijs cuncta consonantijs uariat, eorum specie per se nam uix consonant

[Anakyklosis] usurpari potest [pro ea add. supra lin.] quam practici uocant Circulationes tritoni relatio, Tritoni

Phythicum Epitritum [[diast]] systalticae musicae conuenire si ostendi potest Elegiacus pentamer aptius esse debere rebus maestis: porro eius Rhythmus Epitriti naturam ualde participare nam si ita scandas per Dactylum choriambum. silentium. Dactylum choriambum. silentium. his numeris constabit Rhythmus. 4. 6. 1. 4. 6. 1 ex quibus, duo 4 sunt pro duobus dactylis quo Rhythmo quidem aequali constant sed duo choriambi cum

silentio binos Rhythmos Epitritos possidere uidentur. [Item quia ut aequalis diminutus maestis uero affectibus, conueniunt etiam consonantiae remissiores intra lin.] Rhythmus Epitritus nihil aliud est quam duo Rhythmi aequales et duplus simul Iugati: immo medium est sed magis participat aequali. Rhythmi ex syllabis uel temporibus uniformibus composite diuidi non possunt (quod necessarium est ut Rhythmi sint) nisi uel interstantijs silentiorum uel accentibus ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 3v,1; text: Mea fuge tua pete, [kala theos emos]

Sed ut hic accentus audiatur necesse est [[contra <u> add. supra lin.] dictionibus diuisim pronuntiari aliter enim [[<.>]] una fieret diction atque unus audiretur accentus acutus. Sed cum accentus dimidium temporis obtineant Rhythmus erit quasi esset sic notatum

[Doni, Aduersaria Musica A, 3v,2]

[-<f.4r>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 4r,1; text: Nete Diezeugmenon, Paranete, Trite, Diatonica, Enarmonica, chromatica, Synemmenon, Mese, d, c, b, e, [signa]]

[Pathe] nos mouere solent ad uarios cantus et carmina pangenda, quod et [[<.>]] fieri uidetur quod cum [pathe] huiusmodi inordinata sint secreto quodam animae instinctu ducimur ad ea moderanda uel certe demulcenda suo contrario id est ordine Prolepses et melismi cantuum ut recte se habeant uidentur accentus uocum imitari debere quasi si syllaba acuto accentu notabitur uersus acumen ijs terminari debeberit ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 4r,2; text: funera tollunt]

Si uero syllaba notabitur accentu circumflexo melius erit [[paul]] melismum primum adscendere eique conueniet psolemmatismus
Si uero syllaba notabitur graui melius erit ei dari Eclepsin uel eblemmatismum
Rhythmus Paeonius noster enthusiasticae musicae conuenire [[constat e]] complectitur et Dactylicae grauitatem et Iambicae audaciam et uigorem
Si quis colligeret cantiones celebriores tam antiquiores quam recentes earumque [mele] inprimi curaret multum conduceret Musicam
Diastaltica diuiditur in duas Enthusiasticam et Agalliasticam, quibus additur orgiasticam.
Rursus Systaltica diuidi potest in Odysticam et Phobeticam
[-<f.4v>-] Sistematis generalis auctio (quod Scalam uocant) uidetur omen esse musicae redeuntis ad suum statum: nam cum Diapason circularis sit: [et add. supra lin.] primum systema a B inciperent; mox ab A deinde per Guidonem Aretinum a [Gamma] et demum in organis Physaulicis paulatim ad C processerit nihil superest nisi ut rursus ab B incipiat
Non omnis cantus Ecclesiasticus uocari potest monoschematista quidam enim hymni prosae uarios habent notas temporum
Cantus Ecclesiasticus uocari potest cantus simplex. praecipue psalmodum et qui unicum habent genus notarum quamuis omnes habeant hanc notam [S] cum his [B], quae ponitur super syllabis accentum acutum sequentibus
Cantus alius uocari potest [[Rhythm]] [[eurhythmos] corr. supra lin.] [errhythsmismenos] alius [arrhythmos]. Prior dici etiam potest cantus dimensus [[secundus]] siue metricus secundus . . . siue [ametros]. Hi [Hae ante corr.] [[not]] soni melos non faciunt etsi sunt diuersorum temporum

[Doni, Aduersaria Musica A, 4v,1]

Ita hi Rhythmus non faciunt licet sint diuersorum [[so]] [melon] In cantibus Enarmonijs pro certo credo antiquos non usos fuisse ditono et trihemitono: quod fortasse ex eo fiebat quod uterentur [uteb ante corr.] lyris et citharis aequalia semitonia habentibus [[ut]] in quibus ut in liuto nostro eae duae consonantiae sunt ualde imperfectae: uel fortasse utebantur diatono diatoniae quod non recipit eas duas consonantias. Fortasse etiam lyram temperabant semitonijs aequalibus et sinistra pectinem tenebant [[quo cho]] quo chordas lyrae adprimentes semitonijs ac diesibus eas uariabant

[-<f.5r>-] Phobetica melodia potius est hypatoides. Odyrtica Netoides Enthusiastica uidetur esse composita ex hesychastica et diastaltica

Hypodorio conuenit Phobetica scilicet hypostaltica Melancholica phlegmatica Lusitani Hypophrygio orgiastica [enthusiastica add. supra lin.] apoletica cholericam melancholicam Germani

Hypolydio hedypathica sanguinea phlegmatica Neapolitani

Dorio Hesychastica [idiokrasia] maesta Tusca Hispani ueteres

Phrygio Enthusiastica [orgiastica add. supra lin.] [[cholericam]] [sanguinea melancholica corr. supra lin.] complexio Germani Angli

Lydio Agalliastica Sanguinea cholericam Galli

Myxolydio odyrtica scilicet threnetica phlegmatica cholericam Siculi

Musicus callere debet perfecte grammaticam, poeticam plusquam mediocriter, philosophiam mediocriter Arithmeticam medioicriter, Moralem mediocriter. Plymathiam plus quam mediocriter

Moderni Toni hac ratione ostendi possunt

[signum] significat locum medium stabilem toni Dorij

[Doni, Aduersaria Musica A, 5r; text: Dorius Tonus aptatus uoci Mesodi Doriazontis, Phrygiazontis, Hypolydiazontis, [oxismo] uoces stridulae, raucae, [bukhia]]

Hypodorio Metus Iustitia
 Hypophrygio [[Ira]] Ira
 Hypolidio delectatio
 Dorius constantia
 Phrygius Furor
 Lidius Laetitia
 Mixolydius Dolor

[-<f.5v>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 5v; text: Hinc sursum Netoides acutissimas, Hypatoides grauissimas, Niccolinus descendit usque ad A [signum] sine raucis, C, D, E, F, [Gamma], B, a, [sqb], b, c, d, e, f, Mese, g, a, a, [sqb] [sqb], c, c, d, d, e, e, f, f, g, g, [sqb] [sqb] [sqb], c, c, c, d, d, d, Systematis Mixolidii, [[C, D [signum], E [signum], F [signum], G [signum], A [signum]], Netodus acutior, Hypatodus grauior, Hypermixolydius, Mixolydius, Lydius, Phrygius, Dorius, Hypolydius, Hypophrygius, Hypodorius]

[-<f.6r>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 6r; text: A, [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a, a, b, b, c, c, d, d, e, e, f, f, g, g, a, a, a, Hypatoides, Mesoides, Netoides, locus, Mixolydius, Lydius, Phrygius, Dorius, Hypolydius, Hypophrygius, Hypodorius, Hyperboloides]

Diatonum Diatoniaeum uidetur conuenire [[Hypodorio]] [Hypodorio corr. supra lin.] [[uel Phrygio corr. supra lin.]] modo

Diatonicum Syntonum [[Hypophrygio]] [Phrygio corr. supra lin.]

Diatonicum Toniaeum [[Phrygio]] [Hypophrygio corr. supra lin.] [[Hypodorio uel Phrygio corr. supra lin.]]
Diatonicum molle [[Hypolydio]] [Lydio corr. supra lin.]
[[Di]] Chromaticum Syntonum [[Lydio]] [[Hypo corr. supra lin.]] [[Mixolydio corr. infra lin.]] [Hypolydio corr. infra lin.]
Chromaticum molle [uel medium add. supra lin.] [[Mixolydio]] [[Hypolydio corr. infra lin.]] [Mixolydio corr. infra lin.]
Enharmonicum Dorio

[-<f.6v>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 6v; text: magas mobilis, magadium mobile, 190]

chromaticum syntonum Aristoxeni et molle Ptolomaei parum differunt quare utrumque poterit promiscue usurpari Aristoxenicum in testudine, Ptolemaicum in alijs organis: cui proximum est

Pro Chromatico uero Hemiolio, et molli Aristoxeni poterit usurpari diuisio in qua pro interuallo acuto relinquatur spatium 7 diesium (sicut est in chromatico Hemiolio) quae est tertia media inter maiorem et minorem, [[pro reliquo]] reliqua uero duo interualla diesium $1 \frac{1}{4}$ inequaliter diuidantur eisque aliqua proportio tribuatur puta ut in diesem et $\frac{1}{3}$ et in diesem et $\frac{2}{3}$

Species recipiendae

Diatonicum Syntonum iuxta Ptolomaeum in clauichordijs iuxta Aristoxenum in testudine
Chromaticum Syntonum iuxta Didymum in clauichordijs iuxta Aristoxenum in testudine
Enarmonium iuxta Didymum in clauichordijs [uel iuxta Architam uel etiam iuxta Ptolomaeum add. supra lin.] iuxta Aristoxenum in testudine
Diatonicum molle iuxta Ptolomaeum in [[testudine]] [clauichordijs corr. supra lin.] iuxta Aristoxenum in testudine
Diatonicum toniaeum [[iuxta]] [Ptolomaei [Ptolomaeum ante corr.]] uel Diatonicum Archytae in clauichordijs
Diatonicum Diatoniaeum iuxta ueteres et Pythagoricos
Chromaticum medium et Hemiolicum Aristoxeni quod in testudine manebit intactum in organis [aniseptoniois] spissa inequaliter diuidentur
Diatonicum molle [[non]] et Toniaeum non habebit tertias neque Diatonicus Diatoniaeus
Chromaticum medium non habebit tertiam maiorem nec minorem sed mediam
Enarmonicum fortasse in pretio fuit quia tunc usurpabat Diatonum Diatoniaeum quod non reciperet tertias: enarmonium enim illorum [[ut]] quale est Archytae recipit
[-<f.7r>-] [[Cor]] Mixolydius tonus primo Clima Dia Meroes
Lydius secundus dia Syenes
Phrygius tertio Dia Alexandria Mauritania Africa
Dorius quarto Dia Rhodum (ubi uides mirabiliter concurrere cum Doride [terra supra lin.])
Hypophrygius quinto Dia Romes et Hellespontum
Hypophrygius sexto Dia Pontum Venetiam Lugdunum Byzantium Mediolanum
Hypodorius septimo Dia Borysten, Rodoletum
Primum clima habitant Aethiopes [et Arabes Indi add. supra lin.] gens querula mollis et muliebris
Secundum Aegyptij gens laeta et dedita conuiuuijs super
Tertium Afri proprij et Asae gens [[bellicosa]] pugna et inquieta ac superstitiosa
Quartum Graeci et Hispani gens grauis et prudens
Quintum Tomani Tusci Asiatici gens [[d]] uoluptati dedita

Sextum Galli Cisalpini et Transalpini Thraces Iberi gentes tumidae ac feroces
Septimum Poloni Podolij Turcae ueri gens tristis et grauis
Apud Anonymum Manuscripti Bibliothecae Vaticanae cum dicitur Citharhedos hic
tantum quattuor tropis usos fuisse Iastio Hyperiastio Lydio Hypolydio: puto accipiendum
non tantum de cithara sed etiam [[<.>]] lyra utentibus. Item Iastio [Iastium ante corr.]
Hyperiastio intelligi etiam Dorium et Hyperdorium cum specie non differrent sed tantum
semitonij acumine et inuersione semitonij maioris et minoris. Mutationes uero cum
faciebant quidem ab extrema uersus graue chorda incepisse Hypolydium a secunda
Iastium et Dorium a quarta Lydium (uel a tertia si ditono differebat a secunda) a quinta
Hyperiastium. In lyra uero productione magadis mobilis idem consecutos [hoi tes
orkhestikes prosekhontes mousikoi] nostri intelligendi qui Pandura testudinis alijsque
instrumentis [semitoniaiois] utebantur
Modulationes nostrae sunt plerumque [kekchromatistena]
Rhythmus se habet tamquam mas et uis formatrix et in pictura graphis. Melos tamquam
foemina, materia et chromatesis

[-<f.7v>-] [[Doni, Aduersaria Musica A, 7v; text: Hypodiarcusis apud Bacchium uidetur
esse haec, Epidiazeusis [Heperdiazeusis ante corr.] Hyposynaphe, synaphe
[Hypersynaphe ante corr.], [sqb], C, D, E, F, G, a, c, d, e, f, g, a a,] in marg.]

Antiqui non inepte usi sunt tribus tonis Dorio Phrygio Lydio et systemate undecim
chordarum in singulis: nam tria haec simul systemata perfectionem conficiunt et uocis
humanae extensionem assequuntur. et cum hi tres modi per diatessaron species differunt
maiolem habent differentiam quam reliqui omnes
MUsica utilis esse potest ad coniugia [analogon] facienda: itaque [si add. supra lin.] uir et
mulier eadem sonum uocis habebunt non uidetur esse inter eos ea conuenientia quae inter
uirum et uxorem requiritur
Item si nimium discrepant uocibus puta si amplius quam diatessaron aut diapente distent
quocirca si tonus uiri erit Hypodorius uxoris erit Dorius exempli gratia non grauior nec
acutior.

Modulationes plurium uocum quae fiunt super basso continuo uidentur potius appellari
debere synodia polyphona quam [polymele] siquidem in basso continuo unum est melos:
periti uero clauichordiorum pulsatores aliquando plura mele simul audiri faciunt.

In Imitationibus nonnulli Rhythmum non eundem seruiunt quod uitiosum habetur
Sancto Domino Nostro cum prius canerentur hymni uarijs modis nimirum stropa aliqua
cantu plano alia cantu figurato alia contrapuncto: uolunt ut posthac toti hymni cantu
figurato concinantur

Mele Claudi Montiuridis undatim procedunt qua [[sy]] cymbae fluctuantur: qui mos
suauis est.

Contrapunto a mente uidetur esse parophonisma

[-<f.8r>-] Cantus monorhythmus, polyrhythmus

Cantus planus. cantus monomeles. Cantus figuratus cantus polymeles

Falso bordone. cantus logoides [logoeides synodia]

psalmodia [logoeides] quae diebus pro festis usurpantur

psalmodia [melodika] quae faestis diebus canitur

Versus Rhythmici sunt plurium specierum. Rhythmici ueri ut Dithyrambici Paeonici et
cetera qui multas dialyses et synereses syllabarum patiuntur sed eodem Rhythmo
plauduntur

Rhythmodies ut apud bedam qui Trochaeos Iambicos aliosque imitantur. Tales sunt italici
sine rima

Pseudorhythmicus ut in uolgaribus linguis cum rima: qui potius sunt homaeoteleuti
Rursus Rhythmicus alij sunt Monorhythmi alij Polyrhythmi. Monorhythmi ut superiores.
Polyrhythmi ut uersus Sapphici et alij

Melodiarum genera

- 1 Monodica huius species 2. cum antistrophis uel sine, Sacra uel profana, huic [[Scenica]]
[species duae scenica et corr. supra lin.] Species duae logoides magis simplex [et add.
supra lin.] monodiodes
- 2 Chorica species 2. cum antistrophis uel sine Simples [et add. supra lin.] Symphonia
[[<.>]] usa
- 3 Asmatica
- 4 Symphoniaca [Symphoniastica ante corr.] species 2. Sacra quae continet Prosodia.
Profana Madrigales
- 5 Psalmodica species 2 psalmodum et aliorum cantuum ut introituum hymnorum
- 6 Paraphonastica
- 7 Logoaedica. (falso bordone)
- [8 add. supra lin.] Scenica
- 9 Rhapsodica in qua parum aut nihil augentur tempora

Versus Latini sunt trium generum

Metrici Rhythmicus, Misti Metrici qui ex diuerso genere pedum constant ut Sapphici
Rhythmicus qui ex uno Rhythmo a principio ad finem decurrunt ut Dactylici Misti qui
aequalitatem habent basium ut Rhythmicus sed uarietatem metricam ut Heroici Iambici et
cetera

10 Species Melodiae esse potest Hyporchematica quae rhythmum saltatorium melos et
leuia habet: non continet enim nuda mele sine leui; Symphoniaca etiam musica siue
Chromatica melodia. genus per se faui

[-<f.8v>-] Prolepsis monosema quae unicum habet notarum speciem, Polysema quae
plures

Tonus maior habet Commata 9 Dieses. aequales $4 \frac{1}{2}$

Tonus minor Commata 8. Dieses. aequales $3 \frac{1}{2}$

Tonus aequalis Commata $8 \frac{1}{2}$

Semitonium aequale Commata $4 \frac{1}{4}$

Diesis aequalis Commata $2 \frac{1}{8}$

[17 17 17 = 51 in marg.]

Diatessaron testudinis Commata $21 \frac{1}{4}$

Semitonium maior Commata 5.

Semitonium minor Commata $3 \frac{1}{2}$

Sesquiseptima Commata $9 \frac{1}{2}$ circiter

Sesquiigesima Commata $2 \frac{1}{2}$ circiter

Sesquiigesima septima Commata 3 circiter

Diesis maior Commata 3.

Diesis minor Commata 2

Diesis minimum Commata $i \frac{1}{2}$

In Testudine Ditona uidentur esse aequae perfecta quam in clauichordia. Trihemitonia uero
multo magis imperfecta contra Salinam. Diapente etiam et Diatessaron in testudine
uidentur multo imperfectiora quam in clauichordio contra Salinam.

Sed haec uera essent si diapason contineret tantum tria ditona

XIII sonos habet Diapason in uiolis ac testudinibus. Totidem habet in Diapason Enarmonia secundum antiquos, cui additae sunt duae chordae ([[in]] pro Diatonico molli quae utrumque ditonum diuidant in 3 et 5 dieses) et duae aliae quae ditonum in duos tonos diuidunt et una pro Tritone Synemmenon seu b molli

[-<f.9r>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 9r; text: Netodus Enarmonius, Dorius Modus, Diatonicum molle, Hypotodus, Diatessaron Enarmonia, Diatonica mollis, Hypatodus, Mesodus, mista, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, [signa]]

[-<f.9v>-] Versus Latinorum sunt in quadruplici differentia
Prima eorum quae simplici genere pedum constat sed [fere add. supra lin.] finem habent certum ut Heroici qui dici possunt Metrorhythmica
Secunda eorum qui eundem rhythmum seruant uariant tamen pedes multas admittunt solutiones et synireses ut Dithyrambici qui proprie dicuntur Rhythmi
Terna eorum quae definitis pedibus sed uarij rhythmum ut Sapphici qui proprie sunt metrici
Quarta eorum qui uarijs pedibus ac rhythmis constant ac nihil aliud fere sunt quam prosa numerata ut Pindari carmina qui uocari possunt Polyrythmi
Prima species est nobilissima ac musicae accomodatior. tertia caeteris elegantior ac suauior. Quarta caeteris faciliior ac minus nobilis. Tertia magis insueta sed musicae et ipsa ualde idonea

Versus alij habent Rhythmum atque aerem satis manifestum ac proprium ut Sapphici alij minime

Sapphicus participat morem Dactylicum et Trochaicum conuenit rebus laetis
Alcaicus participat morem Dactylicum et Iambicum [ed add. supra lin.] est aliquanto grauior

Dithyrambi uidentur primum recipere Poenicos [Poenicos ante corr.] [[tertio [secundo ante corr.] loco Trochaicos]] tertio [quarto ante corr.] Anapaesticos secundo [quarto ante corr.] Choriambicos [et Anapesticos add. supra lin.] reliquos uero non facile

Quattuor genera uersuum alio modo partiri possunt primo in duas diuisiones. Vt sint Definiti et Indefiniti [indefiniti ante corr.] atque utriusque diuiduntur in simplices et compositos

Definiti simplices ut [[He]] Iambicus Senarius purus, a quibus nascuntur semidefiniti simplices ut Heroicus Iambicus tragicus et cetera

Definiti compositi ut Sapphicus: quibus adhaerent semidefiniti compositi

Indefiniti simplices ut Dithyrambici

Indefiniti compositi ut Pindarici

[[Rursus]] Vel diuidi possunt in Vniformes Multifformes

Multiformes [multiformes ante corr.] alij sunt Monorhythmi alij Polyrythmi ut Pindarici [[Polyrythmi]] Monorhythmi alij sunt (magis regulati) ut Iambicum Tragicum alij minus ut Dithyrambici

[-<f.10r.-] Rursus Monorhythmi alij sunt [anisochni add. supra lin.] anadeomeni, in quibus quod in una basi deest ex proxima suppletur. Alij isochroni qui bases habent [[po]] aequales temporibus sed frequentes syllabis inaequales

Rursus ex uersibus aliqui sunt Definiti [pedibus id est add. supra lin.] syllabis ac temporibus, ut [iambicus purus add. supra lin.] Sapphicus

Alij definiti temporibus [et Rhythmis] ut Heroicus et Elegiacus alij definiti syllabis [et quasi definiti pedibus et temporibus add. supra lin.] ut [[he]] decasyllabus phaleucius alij nec syllabis nec temporibus sed Rhythmis ut Dithyrambicus alij nec syllabis nec temporibus [[sed schesi]] nec Rhythmis sed schesi ut Pindarici alij nec syllabis nec temporibus nec Rhythmo nec schesi ut soluti qui potius sunt oratio numerosa quam uersus

[Uniformes in marg.] [Versus alij sunt Vniformes [scilicet metrici add. supra lin.] alij
Multiformes [uel Rhythmi add. supra lin.] add. supra lin.] Versus alij sunt Definiti
pedibus et consequenter rhythmo syllabis et temporibus ut Iambicus purus
Alij sunt prope definiti pedibus [et definiti Rhythmo add. supra lin.] id est temporibus
definiti sed non syllabis ut Heroicus
Alij definiti syllabis et quasi definiti pedibus et consequenter temporibus ac Rhythmo Vt
Hendecasillabus Paleucius [[et]] Alcaicus et cetera
[Alij prope definiti syllabis et temporibus et consequenter Rhythmo et pedibus
Polyschematisti aput Hephaestionem infra lin.]
[Multiformes in marg.] Alij definiti Rhythmo [et temporibus add. supra lin.] sed non
pedibus et consequenter nec syllabis nec temporibus ut Dithyrambici (hi sunt duarum
speciem isochroni et anisochroni seu anadeomeni Monorhythmi
Alij nec Rhythmo nec syllabis nec temporibus sed schesi Plyrhythmi
Alij soluti

In Musica numerus [ternarius add. supra lin.] quaternarius et septenarius caeteris sunt
magis necessarij et nobiles

Ternarius continet tria genera musicae tres modos praecipuos [et add. supra lin.] tres
species diatessaron tres species pedum tres species melopeiae tres gradus cantorum
Netodum Mesodum Hypatodum tria tetrachorda systematis imperfecti [-<f.10v>-]
Quaternarius quattuor modos praecipuos Dorium Phrygium Lydium Myxolydium quattuor
species [[praecip]] Diapente quattuor species musicae praecipuas Diatonicum
Chromaticum Enarmonium Diatonicum molle Quattuor Hesyachasticum Diastalticum
Systalticum Enthusiasticum Quattuor gradus uocum Hypatodum Mesodum grauiorem
Mesodum acutiorem Netodum Quattuor interualla Diapente Quattuor genera pedum
Dactylicum Iambicum Paeonicum Epitritum Quattuor tetrachorda systematis perfecti

Septenarius septem modos uel Tonos septem species siue colores musicae septem mores
cantuum septem pedum et uersuum genera Septem interualla diapason

Ad septem species uersuum quattuor generis Metrici et tres generis Rhythmi addi posset
[[seu]] octauum MetroRhythmicum [seu Periodicum add. supra lin.] quibus certus aliqui
[uel incertus add. supra lin.] numerus syllabarum quomodolibet sed numeroso sermone
dispositarum certos habent pedes initio tantum atque in fine periodi quae sit etiam usitata
fortasse in Dithyrambis ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 10v]

Tempora cum causis ego repetens ab origine mundi quae mihi [bene add. supra lin.] gesta
per annum quae dici potest periodus spondiarius
Hoc etiam uocari potest Periodum Rhythmoides
Aliud etiam addi posset in quibus mediae dictiones non quoslibet pedes admitterent sed
eos qui aequales recipiunt mensuras admissis [[sen]] multis solutionibus et syneriesibus
Itaque ad tria genera reduci possunt Metricum Rhythmicum et MetroRhythmicum quorum
ultimum contineat proxime dictas duas species
Huiusmodi uersuum genera apta essent psalmijs [psalmibus ante corr.] canendis si a
perito aliquo apposite uerterentur
Haec tres partes continent [et clausulam in marg.]
[-<f.11r>-] [[Spe]] Genera Versuum. Metrici, Rhythmi, MetroRhythmi,
[[Rhythmetrici]], et Rhythmoides. Pseudorhythmi (ut apud Bedam)

Species trium primorum supra positae sunt. Duorum reliquorum sequuntur species siue modi

[[Rhythmicorum uersuum modi]]
Rhythmoideum uersuum modi et species

1 Intra certum numerum [syllabarum add. supra lin.] tot sint tempora [[non]] adhibita aliqua cautione ut utentur exempli gratia spondae [[et]] proceleusmatici et cetera. Hoc bifariam fieri potest uel cum hac obseruatione ut semper numerus ille syllabarum in initio ante corr.] ac finibus dictionum concludatur uel sine hac lege. qua ratione Rhythmi pro numero syllabarum et temporum nomina mutabant. Exempli gratia Rhythmus octosenus henadicus in quo sex syllabae octo tempora continent ut

2 Modus similis in singulis spatijs tot syllabarum tot longae et tot breues nullo ordine inter se dispositae: modo certi pedes caueantur uel concursus nimium longarum et breuium ut si in spatijs octo syllabarum semper quinque sunt breues et tres longae uocari poterit hic Rhythmus Periodus Rhythmoides octosyllaba ex 5 breuibus tribus longis

3 Oratio Rhythmoides ex pedibus [[sup]] similibus uel contrarijs, rursus ex similibus arsi et thesi ut Dactyli cum trochaeis Anapaesti cum iambis uel ex similibus secundum tempora ut dactyli cum spondaeis et anapaestis sed nullum ordinem inter se seruantibus

4 Rhythmus ex [pedibus uel add. supra lin.] dipodijs, tripodijs [in sectis add. supra lin.] et cetera singulae enim dipodiae uel tripodiae semper incipient et terminent dictiones: uel tantum necessario terminentur. Dipodiae enim non fiunt ex quauis complocatione sed uel ex similibus uel contrarijs et cetera.

[<11v>-] 5 Rhythmi in quibus post aliquot certos pedes caesura interponatur longa uel comunis: pedes enim illi non erunt omnino inuariabiles alias erit oratio Rhythmica non Rhythmoides. Hi uocari poterunt Rhythmi concisi.

6 Rhythmi in quibus certis aliquibus pedibus interponantur certus numerus syllabarum uel temporum, ita ut plura tempora uel syllabae poni non possint, pauciora possint. Rhythmus intersilescens

7 Modus similis quarto [[Vers]] ex certis pedibus insertus; id est cum in sermone aliquae species pedum solum recipiunt pura dactyla spondae et trochaei nullo tamen certo ordine inter se sed cum hac obseruatione ut in finibus membrorum terminentur pedes

Noi possiamo con aiuto de gl'accenti fare de uersi Trocaici et altri in nostra rima come
Fuggi dunque pargoletto se sei saggio fuggi l'otio
Dal qual uerso si può raccogliere che i nostri musici una lunga nel principio non la
sogliono modulare perche sempre diranno

[Doni, Aduersaria Musica A, 11v,1; text: Fuggi dunque]

e non

[Doni, Aduersaria Musica A, 11v,2; text: Fuggi dunque]

Noi possiamo anco fare Adorj come l'ombra seguace.

Il Cauallier Stufa fa de uersi uolgari con l'osseruatione della quantità non solo della nostra apparente ma anco dell'antica: perche in questa uoce Musa l'Ablatiuo lo farà lungo il nominatiuo breue

Fallunt qui putant interuallum chromaticum esse ubi additur modulationibus [to] # [[sed tantum pot]] ubi enim ponunt ita ut faciant interuallum Semitonij minoris uel uel [[toni]] semiditoni non est chromaticus: est enim cum interuallum nascitur Semitonij minoris uel toni cum semintonio minori

[-<f.12r>-] Antonius Brunellius Romanus [[Di]] Chorodidascalus Sancti Miniati in Tuscia edidit librum continens compendium musicae ubi agens de temporibus hemioliam distinguit a Meliola discretis capitibus de utraque agens [[stante]] non agnoscens Meliola corruptum uocabulum Multi Triplam uocant Tripolam

Vgolinus Chorodidascalus Sancti Ludouici Francorum hoc anno 1633 in festo Sancti Ludouici ad uesperas symphoniam fecit multis choris constantem in qua cum exprimere [expremere ante corr.] uellet ea uerba cuius regni non erit finis statim post finis cantores celerrime silebant: quod saepius iteraui

Versus uulgo rimantes uocati melius uocari possunt Homophoni et Latine Aequisoni

Canones Rhythmicae orationis

Rhythmus Threneticus, Narratiuus, Obiurgatorius, Consultiuus et

Canon Rhythmi Threnetici Sermo concisus, dictiones paucisyllabe, macrosyllabae, structura uaria, uocales angusti soni pedes maxime anapaesti

Quemadmodum motus nauis multo magis perturbat stomachum quamuis sit aequabilior quam motus uehiculi. Ita musica Enarmonia quamuis sit mollior plus ualere poterit ad affectos ciendos

[[Ebole haec uidetur esse

[Doni, Aduersaria Musica A, 12r,1]]

Ebole locum uidetur habere semitonij minoris supra tonum ascensus ut [[Eclysis uero]]

[Doni, Aduersaria Musica A, 12r,2]

Spondaismi semitonis minoris ascensus ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 12r,3]

Eclysis Semitonij minoris descensus ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 12r,4]

[-f.12v>-] [Contrarium Ecbole erat hoc est cum melos descendit semitonium minus et tonum ut

[Doni, Aduersaria Musica A, 12v,1]

Haec difficile canitur tam ascendendo quam descendendo
Videtur appellari proprie [[Hyeclly]] Hypereclysis uel Catabole, uel Hypebole

[Doni, Aduersaria Musica, 12v,2; text: ecbole] in marg.]

Certum exerceri debet super Madrigalibus et Mottettis Lucae Marentij, Aloisij Praenestini, Pomponi Nennae Principis Venusini Claudij de Monte uiridi Antiquissimis temporibus ut olympi cum cithara 7 chordis uel octo constabat, [[dum canebant]] uidentur omnes chordas diatonice distribuisse etiam dum mele enarmonia canebant: cum dieses enim cantabant uel eas raptim proferebant diminutionum more et sic non dissonabant, uel tamquam dissonantijs [[d]] utebantur illis

diaedius, triaedius, tetraedius

Rhythmi quidem ut Orthius, Maron et cetera apud Plutarchum uidentur denotare non modo certam temporum dispositionem sed etiam aerem adiunctum indicio sit quod ibidem Orthia melopoeia [et chromaticus Rhythmus add. supra lin.] nominatur Itaque Rhythmus nonnumquam significat [rhythmmon memelepoiemenon]

Girolamo Conuersi fu gran musico se bene non [molto add. supra lin.] giouane
Le sue modulationi sono bellissime e fanno buonissimo effetto ne gli strumenti: onde sono spesso sonate da flauti de l’Dua sulla ringhiera.
I uersi però ch’egli ha messo in musica sono sciocchi
In cantione illa Gallica Nos espris libres et contens quae Cadoni Impressa est, et aptata ad Rhythmum binarium (qui tamen ternarius esse debebitur etiam si uideri possit alicui eundem aerem habere) cum alterutra plausus specie [speciei ante corr.], tamen mihi uidetur differre; nam si canatur ad ternariam aliquantulum temporis (quod [khronon kenon] uocant Graeci) uidetur intercipi inter duos plausus: quod non accidit in plausu binario. Item [-<f.13r>-] si canatur ad binariam, cum cantio ita incipiat

[Doni, Aduersaria Musica A, 13r]

necesse est syncope fieri in secunda nota quae est minima atque ita phthongum illud reperiunt quod diuersum aerem facit
Lo Strascino è [plasma add. supra lin.] di tre [due ante corr.] maniere. La prima inacutisce o abbassa la uoce fra due note sole (con moto contrario sempre s’intende) in tempo ueloce come di crome e si fa sopra un’istessa sillaba;
La seconda maniera si fa per lo più nelle cadenze pure fra due note ma con tempo più lungo [e non con moto contrario add. supra lin.] e questa non si nota, e suol fare legatura di consonanza e dissonanza con un’altra parte. E questa [[pr]] è propriamente un’anticipatione che si fa nella penultima sillaba (cioe doppo una parte della sua prolazione) della uoce della ultima o seguente sillaba. Prolemmatismus Ecllemmatismus
La terza acuisce o abbassa più lungamente e lentamente [[più]] maggior’ distanze d’una seconda e non s’usa se non in cose flebili

Quando la uoce d'una nota lunga o la uocale d'una sillaba si ribatte spesso quasi nell'istesso tuono (perche nell'istesso appunto non si fa mà una diesi o manco in circa sù e giù) si chiama ciò da alcuni accento: benche accento s'intenda un passaggio corto: e differisce dal trillo perche il trillo è più spiccato [[e]] di ribattimento e mutatione di tuono semitonizzando per lo più se bene alcuni come il Donatello a Napoli uanno anco alla quinta

Il tremolo della uoce e quasi il medesimo del detto modo d'accento ma non fa altro che il tremore senza alterazione di tuoni

I Passaggi si possono diuidere in 6 [5 ante corr.] sorti in breui che si chiamano accenti, in lunghi propriamente passaggi che si ribattono profondi, in gorgheggiamenti che sono i medesimi ribattuti meglio; in passaggi lenti che non sono ueri passaggi come quando si canta *Ite missa est* in passaggi interrotti che sono quelli fatti dalla licenza dei cantori contro le regole e decoro con ripigliare il fiato o lo spezzarli et allungarsi troppo; et in passaggi diritti che non ripetano l'istessa nota

Dimodo che le gratie del canto si diuidono in tre spezie trillo strascino passaggi

[<f.13v>-] Pettia uidetur esse in Melopeia huiusmodi

[Doni, Aduersaria Musica A, 13v,1]

atque etiam haec et similes

[Doni, Aduersaria Musica A, 13v,2]

Melopoeia trium generum esse potest

1 Aequabilis et oligochorda et recitatiua quam uocant. [2 add. supra lin.] Spiralis seu quae paulatim ascendit et descendit. 3 Diuulsa

[Doni, Aduersaria Musica A, 13v,3]

Haec uocari poterit iudicio

[Doni, Aduersaria Musica A, 13v,4; text: Agoge directa, reflexa, anagoge, catagoge [gatagoge ante corr.], Zone, stasis]

Melopoeia aequabilis diuidi potest in olygochordam et Polychordam

Spiralis in paruas spiras habentes et magnas

Diuulsa in magna interualla facientem et mediocria

Trium diesium continuarum descensus

Quinque diesium remotarum descensus

Trium Semitoniourum continuorum ascensus

Trium Semitoniourum continuorum descensus

Quatuor Semitoniourum continuorum ascensus

Quatuor Semitoniourum continuorum descensus

Pettia flexuola, reciproca, gradata vndatilis supina Reflexa, circulari [circulatio ante corr.] anabatica Directa Recurrens Inuoluta, Conuoluta

[-<f.14r>-] Prolepsis mediata uidetur esse [[quam uari]] [similis corr. supra lin.] trillo quem facit Donatellus cum ab aliquo phthongo phthongum alium diapentem acutiorem celeriter ascendit

Prolepsis et Eclepsis est un passaggio diritto, o corto

Melismus un passaggio circolare e più lungo

Compismus est [[un trillo su le corde]] quando proximos phthongos celeriter [ac saepius sopranus] celeriter

Procrusmus un fredon uers' l'aigre

Li tre generi della musica si possono benissimo agguagliare a i tre sapori principali del uino. L'Enarmonio all'asciutto Il cromatico al dolce, il Diatonico al piccante.

A i colori si possono ragguagliare in questo modo. il Diatonico a colori di mezzo rosso pauonazzo, uerde, azzuro ma non chiari e floridi: Il cromatico a colori floridi che sono tutti mezzani [[fin]] ma chiari e fini come lacca, azzurro oltramarino, Sangue di Drago

L'Enarmonio a colori estremi bianco e nero ma dottamente mescolati

Prolepsis uidetur esse plasma uersus acutum

Melisma uidetur usurari posse generaliter pro ornamentis Meli

Endosis summi potest pro remissione continua Anadosis pro Intentione

[Endosismus uidetur esse l'Intonatione in marg.] uel potius endosis pro et remissione quae facit cantor dum praecentoris tono consonare uult

Endosimeson [Endomeson ante corr.] uidetur esse intonatio quam Praecentor facit

Propter tres causas testudines dissonare non uidentur cum simul pulsantur cum organis physaulicis. Primo quoniam plerumque per diminutiones pulsantur. Secundo quoniam sonus chordarum non diu durat. Tertio quoniam cum extremi termini consonantiarum maxime diapason ijdem utibique sint euenit ut quod in una crisi deficit ex alijs [alia ante corr.] compensent quae plus habent uel contra

[-<f.14v>-] [[Promelismus uidetur dici posse]] melismus uersus acutum. Ecmelismus uersus graue

Compismus uidetur esse trillo tam in uoce quam organi

Melismums uero un passaggio

Diagrammata quae affert Anonymus de Compo et Melismo sunt potius Procrusmi

Prolemmatismi et Eclemmatismi quoniam per terna signa gradiuntur F [Psi] F, C [Psi] C et cetera

Teretisari in lexico Datypodis Graeco uidetur esse uoce canere (sed sine syllabis articulatis) eosdemque phthongos organo simul edere

Teretismata uidetur generaliore habere significatum quam Teretismi [Teretismata ante corr.] et denotare omnes (fedons) quae uoce etiam sola fiunt et organicis [psilois] siue [kroustois]

Tenor in musica uidetur duo significare [Tasin] uocum et aerem [[cansionum]] [melon corr. supra lin.] et [[Rhth]] Rhythmorum seu aeris proprietatem

13 Toni Aristoxeni

[Doni, Aduersaria Musica A, 14v; text: Hyperlydius, Hyperaeolius, Hyperphrygius, Hyperiastius, Hyperdorius, Lydius, Aeolius, Phrygius, Iastius, Dorius, Hypolydius, Hypoaeolius, Hypophrygius, Hypoiastius, Hypodorius]

Melismi ueterum uidentur fuisse similes compismis et nostris trillis nec admodum longos fuisse aut multas chordas tetigisse,

Scolia uidentur uocari posse Madrigales et Scoliastica melodia [[(]] (Madrigalesca)

Prolepses (et similes motus) mediate in psalmodijs sunt frequentes

Plasma prolepticum et Eclecticum

Melismus Prolepticum qui semper ascendit Eclecticus qui descendit
 Methodica posse esse Melodiae species Item miscella
 [-<15r>-] Melodiarum Formae
 Rapsodica Versi Heroici Latini e uolgari ottaue
 Logoaedica Salmi et [[altro in falso bordone]] [ottaue col canto semplice e uest<ito> corr.
 supra lin.] [[Metalogica Minologica]]
 Minologica In falso bordone
 Scenica Tragedie, Pastoralis, Satiriche [[Vocari esempio]] [cui adhaeret corr. supra lin.]
 Dialogisti
 Monodica Inni, Nomi, Monodie, Tragedie
 Hyporchematica alcune ode antiche, e ballate moderne
 Asmatica Ode Horatiane, e Canzonette et arie
 Chorica Cori di Tragedie
 Paraphonistica Contrapunto a mente
 Psalmodica Salmi Introiti antifone ma senza artifizij con fare cantare insieme più arie, et
 unite
 Chorosymphonica Cori misti [[d]] con lo stile antico e moderno [[ma si pass]]
 Magadistica Quando la uoce fa un'aria sola et l'Instrumento tiene il bordone col basso
 solo all'ottaue diuisa o indiuisa

Heterophonia Systaltica, Diastaltica, epidiastaltica, episystaltica, hyposystaltica,
 hypodiastaltica, Paradiastaltica, Parasystaltica Paradiastaltica, antisystaltica
 antidiastaltica, ampidiastaltica, amphisyllabica

Homoeosymphonia parallela, epallela, catallela, hypallela, epicatallela epiparallela
 hypocatallela Hypoparallela
 Tautosymphonia simplex et Inuersa Anastrophe, Antistrophe
 Trasuersa catastrophe, parastrophe
 Praeuersa epistrophe, hypostrophe
 Obreuersa conuersa, inuersa, aduersa
 Citrauersa auersa, obuersa, subuersa
 Vltrauersa interuersa, introuersa, extrouersa
 Subaduersa circumuersa, Prouersa, Retrouersa
 Subreuersa Anteuersa, Alterouersa, Vtrouersa euersa, subreuersa, euersa. Subinuersa,
 Superinuersa
 Iuxtauersa Reconuersa Peruersa Conuersa
 Subteruersa contrauersa exaduersa
 Circumuersa Diuersa, Suprauersa, [Superuersa, Perconuersa add. supra lin.] Infrauersa
 Postconuersa Circumdiuersa Circumauersa Circumobuersa
 Postinuersa Circumreuersa Subconuersa Superconuersa Superreuersa Superaduersa
 Alterinuersa Vtrinqueuersa

[-<f.15v>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 15v,1; text: Progressiones consonanti<ae>,
 Primus modus, secundus, tertius, quartus, quintus, [tautosymphonia], [dikhordos],
 [homoiosymphonia] propinqua, remota, per ascensum, descensum,
 [[homoiosymphonos]]]
 [homosymphonos], [homoiosymphonos], [anomoiosymphonos], [tautosymphonos],
 [symphonia dyadike], [triadike] men [heterosymphonos] [symploke] heterosymphonia
 subalterna/superalterna [tautokhordos] [anaploke] [heterokhordos] [kataploke]
 [epamphoteris] [periploke] [paramphoteris] [hyperbatikos] [enantio ..] [parallasson]

[parallelos] [anabatikos] [synamphoteros] [katallelos] [katabatikos] Enallage, enalla[kis] antallage [hypallelos] [anagogikos] apallage apalla[kis] [metallelos] enallage enalla[kis] [synkhordia] [paromoiosymphonos] [paromoiosymphonia] uocari potest epalla[kis] [epallelos] [antiparallelos] [allepallelos] [antithesis] [anthypothesis]

[Doni, Aduersaria Musica A, 15v,2; text: Anthypallage, Heterosymphonia per discensum Hypatoide<m>, Synallage, Synalla[kis], Hypallage, catallage, anticatallage, Metallae, metalla[kis], parallage, paralla[kis]]

[-<f.16r>-] In Lorena ui sono bassi in gran numero e molto profondi Il Duca Henrico si dilettaua stranamente di questi bassi nelle musiche che si faceuano nella sua cappella e però li faceua stare uicinissimo a lui, acciò gl'intonassero l'orecchie, e [[non cercaua altre delitie nell']] non gli parendo nulla le delicatezze che si stimano nella musica

Aetates musicae statui possunt una infantiae et rudis sub Terpandro Olympo et cetera. Secunda elegans et magnifica ac diuina sed parum uaria aut delicata sub Pindaro et circa. Tertia florida post Timotheum usque ad declinationem Imperij Quarta degenera a temporibus declinationis Imperij usque ad Carolum Magnum et cum utebantur notis Gregorianis Quinta a temporibus Caroli Magni usque ad passagium terrae Sanctae uel usque ad Normannica tempora cum utebantur litteris latinis Sexta ut a temporibus Normannorum usque ad Normannica tempora cum usi sunt punctis. Septima a Johanne de Muris et Jacopo Fabro cum renasci cepit musica ars et introduci notae recensionum

Antiqui ideo fortasse plectro plerumque utebantur quoniam [[di]] medias chordas eo tetigisse uideantur et diminutiones fecisse: digitis sinistrae, fere consonantias pulsare et phthongos extremos

[magadizein] uidetur esse cantare all'ottaua

Musica ficta seu potius plasmatica est quae plasmatibus utitur (strascini) talis est Sicularum

In omnibus octachordis modulationum cuiusuis modi uidetur ponendum hoc signum [signum]

Mesae Dorij iuxta illam chordam seu lineam quae cum Tono Mesae Doriae concurrat <C>aeterum modulationes quae diuersam a Dorio speciem habebunt sed ad Dorij tonum erant accomodatae ut omnes recensorum fere uocabantur. Exempli gratia si habeamus speciem C c Modus Lydius [[D]] tono [toni ante corr.] Doriazon. nel Modus Lydius in tono Dorio

Aliquae modulationes religiosae fiunt ex tribus melesi quae tria simul Disdiapason non excedant atque unicuique Diapason assignabitur quam tamen [-<f.16v>-] excedere poterunt [[(numquam tamen)] modo omnes intra dictum Disdiapason se contineant hac ratione. Nulla uero pars undecima excedet. Quod si Hypatoidus exempli gratia frequentius in chordis C D E F mouet uocabitur Hypatodus Hypatoides. Si uero frequentius in his F G A [sqb] Hypatodus Mesoides si in his C d e f Hypatodus Netoides et cetera.

[[Doni, Aduersaria Musica A, 16v,1; text: C, D, E, F, G, A, [sqb], c, d, e, f, g, a, [signum] Hypatodus, Mesodus, Netodus] in marg.]

In hac modulatione singulae tres partes tonum et modum Lydium canere dicuntur; si uero modulationes ex quattuor aut pluribus uocibus fiunt concedi ijs poterit interuallum trisdiapason ita

[[Doni, Aduersaria Musica A, 16v,2; text: Hypatodus, Mesodus gravis, Acutus, Netodus, C, D, E, F, G, A, [sqb], c, d, e, f, g, a, c c, d d, e e, f f, g g, a a, [sqb] [sqb]] in marg.]

Hic uero [si add. supra lin.] ponamus tonum systema hoc trisdiapason adaptatum esse [[sept]] Tono Lydio ab C usque ad c c erit systema Hypolydium quod comprehendet omnes uoces Hypatoidi et Mesoidi grauioris ab F usque ad f f erit systema Lydium quod comprehendet omnes uoces Mesoidi grauioris et acutioris, et praeterea acutiores Hypatoidi et grauiores Netoidi. A C usque ad c c c erit systema [Tonij add. supra lin.] Hyperlydij quod comprehendet omnes uoces Mesoidi acutioris et Netoidi et acutiores Mesoidi grauiores. Sed certe rectius erit singula quattuor uoces intra Diapason coercere limites

Cum Mese Dorij in nullam chordam alicuius Toni incidet sed in medium spatium notabitur ut supra uides

[Doni, Aduersaria Musica A, 16v,3; text: C, D, E, F, G, A, [sqb], c, [signum], d, e, f, g, a, c c, d d, e e, f f, g g, a a, [sqb] [sqb], c c c, Hypatodus grauior, acutior, mesodus, Netodus [mesodus ante corr.], Toni Hypolydij, Hyperlydij, Systema, Lydij]

Systema et diapason Modi Lydij pro Synodia pentadica

Signo Mesae Doriae poterit etiam addi signum [signum] ubi in medio duarum chordarum incidet

[-<f.17r>-] [Doni, Aduersaria Musica A, 17r; text: C, D, E, F, G, A, [sqb], c, d, e, f, g, a, c, d d, e e, f f, g g, a a, [sqb] [sqb], c c c, d d d, e e e, f f f, g g g, a a a, [sqb] [sqb] [sqb], c c c, Hypatodus grauior, acutior, netodus, Mesodus, Netodus, Hyperhypatae, Hypatarum Hipolidiarum regio, Systema Toni Lydij, Netarum Hyperlydiarum, Hypernetae, Systema Lydium Tetradiapason pro Synodis [[et]] hexadicis et symphonijs organicis]

Symphoniurgia [[quatenus diuersa est a melopoeia]] propria plures partes habet atque haec [[considerare]] Symphoiurgo spectanda

- 1 Progressiones consonantiarum [[me]] extremarum mediarum
- 2 Silentia et
- 3 [[claus]] Initia clausolas
- 4 Decorum melos in partibus
- 5 Conuenientiam aeris in partibus
- 6 Eurhythmiam partium [[et]] singularum et omnium simul [homorhythmian]
- 7 Prosmelismata
- 7 fugas et similia artificia
- 8 Dissonantium coaptationes
- 9 Varietatem Symphoniae
- 10 Hermeneam siue expressionem aptarum rerum ac uerborum
- 11 Interuallorum facilitatem
- 12 Modi seruatio
- 13 Metabolarum usus

Modi congeneres [homogeneis] sunt Dorius cum Hypodorio Phrygius cum Hypophrygio et cetera

[-<f.17v>-] Melopoeae haec maxime spectanda sunt

Generis et Modi electio

Rhythmici electio

Metabolas meli et Rhythmici cum opus est facere

Expressionem aptam rerum et uerborum facere

Sermonis apta prolatio

Aeris concinna progressio

Condimenta et ornamenta cantus prolepsis, melismata et cetera

Credibile interualla octauarum maior<a> octo diapason auribus uix dignosci posse esse consonantiam propter magnam distantiam

Octo diapason uidentur esse tamquam centenarius numerus: post quod interuallum musica non transeat

Numerus octo diapason est 256/1 qui uidetur propterea ualde harmonicus esse

Numerus aliquis ultra centenarium est duplicationibus et triplicationibus alteratis uidetur harmonicus ualde esse debere et Canonis aptissimus ut bis 1. duo, ter duo sex, bis sex duodecim, ter duodecim 36, bis 36 [[<>]] 64, ter 64. 192., bis 192. 384<,> ter 384 1152, bis 1152. 2304

[[1152 2304]]

Probabile est tantum quattuor praecipuos modos Dorium Phrygium Lydium Mixolydium inseruire debere (atque ita dum in usu fuisse) choricis melodijs Hypolydium uero Hypophrygium et Hypodorium solum monodijs. Alioquin si Mesodes exempli gratia cui media uox conuenit cum media Lidij deberet canere Mesodem Hypodorij [[septime]] interuallo uocem remittere debebit quod erit absurdum: nisi dicamus tunc ie triplicandam netodiam

Quodsi igitur grauissimae uoce cum acutissimis misceantur poterunt ne chorodiae cani in singulis septem Tonis?

[-<f.18r>-] olim in cantibus serijs non cecinisse pueri nisi in chorodijs numquam uero solos: quoniam uix fortasse reperissent ita periti ut eos antiqui requirebant: foeminis uero hymni Nomi et similia non conueniunt

Eunuchi uero a Graecis et Romanis non usurpabantur

Recte dicunt Melopoeiae Hypatoidem esse Tragicam Dorium enim [[mo]] Tonus

Tragediae adhibetur qui eorum est grauissimus. Item Phrygium esse Mesoidem et

Dythirambicum. Lydium Netoidem et Nomicum. Nomi enim [[Dor]] Lydio fere tono canebantur.

Hodie fere delabuntur ad Monodias missis chorodijs et concentibus symphoniacis

Quamuis Mixolydus tonus repertus sit post 3 praecipuos tamen natura prior erat

Hypolydus

Dorium tonum reperit

Phrygium Hyagnis

Lydium Torebus

Myxolydium Sappho. Pythoclidides. Lamprocles

Hypolydus Damon Atheniensis

Hypophrygium

Hypodorium Philoxenus

Lyra uulgaris melius fortasse dicetur Lyropandura. Lyra minor Lyropandura minor

Pandura hexachorda scilicet melodica uiola, uiola da gamba

Pandura quadrichorda seu orchestica uiolone, uiola da braccio

Liuto tiorbato, arciliuto Testudo barbitoides, macrochorda, Graece [makropekys]

Testudo decachorda, Testudo Polychorda

Leo XI Pontifex Maximus [[dicitur se]] dixit aliquando musicis quibusdam qui ipsum salutarunt per iocum peiores eos esse Iudaeis qui semel Christum in crucem egerant ipsi uero dum saepius repetunt Crucifixus [Crufixus ante corr.] est exechrastichis uernaculorum poematum.

Eorum duo ultimi uersus uocari possunt [katakleis]

[-<f.18v>-] Medea

Haec syllabae ex Seneca Sedibus eiectam meis Deserere? uidentur sic modulandae

[Doni, Aduersaria Musica A, 18v,1; text: Sedibus eiectam meis et cetera]

nam cum in quarta sede incidat anapaestus dibus e pro Iambico hac ratione uidetur saluari debere aequalitas Rhythmorum uel sic

[Doni, Aduersaria Musica A, 18v,2; text: Sedibus]

Totus uersus sic modulandus uidetur

[Doni, Aduersaria Musica A, 18v,3; text: Patria atque regno sedibus eiectam me]

[[Tribus]] [Quinque uel pluribus corr. supra lin.] modis melodiae Diatonicae possunt ut ita dicam [khromatizesthai] primus si semitonia minora alicubi ponantur. Secundus si duo semitonia deinceps [[cum]] [sine corr. supra lin.] trihemitonio [[uel sine]] [3 si ponatur tonus inter duo semitonia Si ponatur interuallum trihemitonij minoris ex tono et semitonio minoris in marg.] [quarto [tertio ante corr.]si duo semitonia cum trihemitonio corr. supra lin.] [quinto [quarto ante corr.] si aliquot mensuras modulatio chromactice procedat Primo modo non poterit modulatio uocari mista cum ponitur [sqb] pro b uel b pro [sqb] mutatio fit tantum [[sed]] secundum systema cum ponitur uero hoc signum # uel b extra chordam b fa [sqb] in mi tum mutatur modus (necessario tamen tonus Si facitur Symphonia tetradica in qua hypatodus semper canet huiusmodi phthongos [S] Mesodus grauis [M] Mesodus acutus [Sm] Netodus [C]

[Doni, Aduersaria Musica A, 18v,4; text: 40, 45, 50, 60, 65, 80, 90, 100, 8/9, 10/9, 3/2]